

MULTIMEDIÁLNÍ A HYPERMEDIÁLNÍ SYSTÉMY

4)

Zvuk, epizoda II

Petr Lobaz, 10.3.2004

2/29

ULOŽENÍ ZVUKU

ANALOGOVÉ

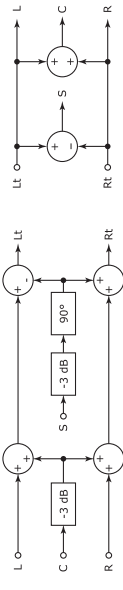
- gramofon, magnetický záznam, optický záznam
- rozhlas

REŽIMY

- mono
- stereo
- surround
 - Dolby Surround (pasivní dekodér)
 - Dolby Pro Logic (aktivní dekodér)
 - Dolby Pro Logic II (aktivní dekodér)

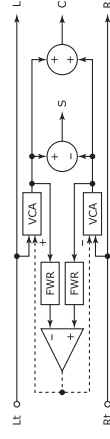
ULOŽENÍ ZVUKU

Dolby Surround – kodér

– dekodér

Dolby Pro Logic – dekodér

3/29

ULOŽENÍ ZVUKU

MIDI

- Musical Instrument Digital Interface
- MIDI Controller, MIDI Sound Module, MIDI Sequencer
- MIDI In, MIDI Out, MIDI Thru

MIDI MESSAGES

- 31,25 kbit/s, 1–3 byte, v jednom toku 16 kanálů
- System Messages – pro všechny kanály
- Channel Messages – Voice Messages, Mode Messages

SOUND MODULE

- FM syntéza/WAV

4/29

ULOŽENÍ ZVUKU

DIGITÁLNÍ

- PCM (Pulse Code Modulation)
- vzorkovací frekvence
 - 2x max. frekvence, v praxi vyšší (až 192 kHz)
 - jitter
- rozlišení
 - 1 bit \approx 6 dB (16bit \approx 96 dB)
- kvantizace
 - dithering - přidání šumu $\pm 0,5$ bitu
 - zhoršení SNR o 4,77 dB

5/29

PCM

- uniformní kvantizace - CD, DVD
 - kódování pro 12 a více bitů
- neuniformní kvantizace (companding)
 - kódování pro 8 bitů
 - μ -law: $y = \ln \frac{1+\mu x}{1+\mu}$ $\mu=255$
 - A-law: $y = \frac{1 + \ln(Ax)}{1 + \ln A}$ pro $1/A \leq x \leq 1$
 - $y = \frac{Ax}{1 + \ln A}$ pro $0 \leq x \leq 1/A$

A=87,6

6/29

ULOŽENÍ ZVUKU

DIGITÁLNÍ

- PCM (Pulse Code Modulation)
- vzorkovací frekvence
 - 2x max. frekvence, v praxi vyšší (až 192 kHz)
 - jitter
- rozlišení
 - 1 bit \approx 6 dB (16bit \approx 96 dB)
- kvantizace
 - dithering - přidání šumu $\pm 0,5$ bitu
 - zhoršení SNR o 4,77 dB

5/29

COMPACT DISC

- ochranná vrstva, odrazivá vrstva, plastový nosič
- čtecí laser 780 nm (DVD 635/650 nm laser)

SPECIFIKACE

- Red Book - audio CD (CDDA)
 - 44100 Hz, 16bit stereo, 72 minut, 1520 kbit/s
- Yellow Book - data CD
- Green Book - CD-i
- Orange Book - CD-MO, CD-R, CD-RW
- White Book - VideoCD (VCD)
- Blue Book - CD Extra (CDDA + data)

7/29

COMPACT DISC

- pits, lands; kódování NRZI
- minimálně 2, maximálně 10 nul za sebou
- byte - EFM (14/8) kódování
- mezi skupinami po 14 bitech 3 spojovací bity
- rámeček (frame) 33 byte - 24 data, 1 subkód, 8 parita
- před rámečkem 24 bitů synchronizace
- po stranách dat 3 spojovací bity \Rightarrow rámeček = 588 bitů
- F3 frame - ořezaný frame - 33 byte
- F2 frame - 32 byte dat
 - dekodování CIRC (Cross-Interleave Reed-Solomon)
 - korekce C1 a C2
- F1 frame - 24 byte uživ. dat (subkód není CIRC)

8/29

COMPACT DISC

- sektor – 98 rámců = 24 byte dat + 98 byte subkódu = 2352 byte
- descrambler
- ⇒ 2352/4 = 588 stereo vzorků/sektor
- datová CD – sektor složitější
 - mode 1 – 2048 byte data
 - mode 2 – 2336 byte data (CD-ROM/XA)
- subkódy P–W
 - P – začátek stopy
 - Q – TOC, čísla stop, indexy, čas
 - R – S Red Book nedefinuje

9/29

COMPACT DISC

OCHRANA DAT

- Macrovision SafeAudio – umělé chyby přehrávač interpoluje, digitální čtení problém
- SunComm MediaCloQ – disk 2 session, špatný TOC
- MediaMax CD3 – rezidentní sw :)
- Midbar Cactus Data Shield – nestandardní TOC vkládání špatných rámců
- Key2Audio / Sony DADC – ?
- CD-ROM mechanika nerozpozná disk

1.0/29

KOMPRES ZVUKU

- ztrátová – odstranění zbytečností
- bezztrátová – odstranění redundance
- obecná – libovolný zvuk
- speciální – hlas, WAV pro MIDI Sound Module

1.1/29

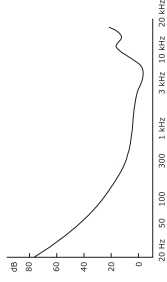
BEZTRÁTOVÁ KOMPRES

- Monkey Audio
 - 1) odstranění redundance mezi kanály
 - $X = (L + R) / 2$, $Y = L - R$
 - 2) predikce
 - $P = (2X_{-1}) - X_{-2}$
 - rozdíl predikce a signálu adaptivní:
 - $D = X - (P.m) / 1024$
 - m se upraví do dalšího kroku
 - 3) rice kódování dat
- FLAC – Free Lossless Audio Codec pro Unix, podobné kroky jako Monkey Audio

1.2/29

PSYCHOAKUSTIKA

- frekvenční rozsah 20 Hz – 20 kHz
- maximální citlivost 1 – 4 kHz (hlas typicky 500 – 2000 Hz (samohlásky, souhlásky))
- dynamický rozsah 96 dB
- citlivost – Fletcher-Munsonova křivka

1.3/29

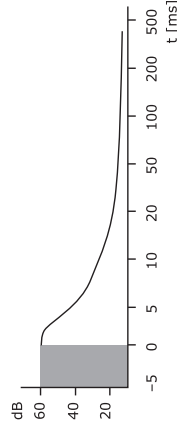
PSYCHOAKUSTIKA

- frekvenční maskování
 - maskování slabšího, frekvenčně podobného tónu
 - kritické pásmo
- frekvenční rozsah se stejným rozlišením frekvencí – bark (Barkhausen) – jednotka pro frekvenci psychologicky stejného rozlišení
 - 1 bark = šířka kritického pásma
 - pro $f < 500$ Hz 1 bark $\approx f/100$
 - pro $f > 500$ Hz 1 bark $\approx 9 + 4 \log(f/1000)$

1.4/29

PSYCHOAKUSTIKA

- časové (temporal) maskování
 - po ukončení hlasitého tónu chvíli trvá, než se stane slabší tón slyšitelný

1.5/29

ZTRÁTOVÉ KOMPRESI

- DPCM – differential PCM
- ADPCM – adaptive DPCM
 - rozlišení (bitová hloubka) rozdílu se mění
- LPC (Linear Predictive Coding)
 - pro hlas
 - rozdělení signálu na fragmenty (25 ms)
 - charakterizace fragmentu – šum nebo tón
 - určení dalších informací – výška, koeficienty filtru
 - 200 – 3200 Hz, vzorkování 8 kHz, 12bit, 2,4 kbit/s
- CELP (Code Excited Linear Predictive)
 - používá codebook, odvozeno z LPC, 4,8 kbit/s
 - použití v MPEG-4

1.6/29

VORBIS

- často ve spojení s transportním proudem Ogg
- neobsahuje detekci chyb, synchronizaci
- inicializace kodeku, dekódování může začít kdekoliv
- rámec se může oříznout a je stále dekódovatelný
- kódování po kanálech nebo párování kanálů
- využívá psychoakustiky (kritická pásma)
- rámce transformovány pomocí MDCT
- floor – hrubá reprezentace spektra v rámci
- reziduum – rozdíl skutečného a floor spektra, speciální kvantizace

1.7/29

MDCT

- Modified Discrete Cosine Transform
- speciální typ DCT (typ DFT)
- konverze 2n hodnot na n hodnot:

$$X_i(m) = \sum_{k=0}^{n-1} f(k) x_i(k) \cos\left(\frac{\pi}{2n} (2k+1+n/2) (2m+1)\right)$$

- $x_i(k)$ – signál, $k = 0 \dots (n-1)$
- $X_i(k)$ – frekvenční charakteristika, $k = 0 \dots (n/2 - 1)$
- $f(k)$ – okno
- okna se překrývají

1.8/29

MPEG

- **MPEG-1**
- vzorkovací frekvence 32, 44,1 a 48 kHz
- režimy mono, dual mono, stereo, joint stereo
- **MPEG-2**
- doplňuje další frekvence
- vícekanálový zvuk
- **MPEG-2.5**
- není standard (Fraunhofer Institute)
- další vzorkovací frekvence
- **MPEG-4**
- doplňuje kompresi hlasu, syntézu zvuku

1.9/29

MPEG-1

- základní kompresní schéma
- Layer 1 (mp1)
- – nejjednodušší, datový tok > 128 kbit/s
- Layer 2 (mp2)
- – střední složitost, datový tok ≥ 128 kbit/s
- – rozšíření Layer 1
- – VideoCD
- Layer 3 (mp3)
- – nejsložitější, ≥ 64 kbit/s
- – datový tok 32 – 224 kbit/s
- – komprese 2,7 – 24:1

2.0/29

MPEG-1

- základní schéma kodéru

```
graph LR; PCM[PCM] --> F[frekvenční filtry]; F --> Q[kvantizace, kódování]; P[psychoakustický model] -.-> Q; Q --> MP3[mp3]; Q -- pomocná data --> F;
```
- základní schéma dekodéru

```
graph LR; MP3[mp3] --> R[rekonstruování frekvenčního filtru]; A[pomocná data] --> R; R --> D[dekonvoluční filtr]; D --> PCM[PCM];
```

2.1/29

MPEG-1

FREKVENČNÍ FILTRY

- 32 filtrů o stejné šířce pásma
- polyphase – reagují na široké pásmo, překrývají se
- není bezzářtový (kolísání o -0,07 dB)
- reagují na každých 32 vzorků
- celková délka okna 512 vzorků

511

$$s_t[n] = \sum_{n=0}^{511} x[t-n] H_l[n]$$

$$H_l[n] = \pm C[n] \cdot \cos \frac{(2l+1)(n-16)\pi}{64}$$

$C[n]$ definuje standard – koeficienty okna pro analýzu

2.2/29

MPEG-1

PSYCHOAKUSTICKÝ MODEL

- dva standardní modely
- frekvenční analýza v okně 512 nebo 1024 vzorků
- konverze výsledků frekvenční analýzy do pojmů kritických pásem
- rozdělení zvuku na tón a šum
- model 1 – striktní dělení tón/šum
- model 2 – tonality index
- určení hodnoty frekvenčního (šumového) maskování
- nastavení prahů slyšitelnosti
- výpočet SNR

2.3/29

MPEG-1

KVANTIZACE A KÓDOVÁNÍ

- Layer 1
 - rámeček 384 vzorků (12x32 polyphase)
 - každá skupina 12 vzorků má alokovaný určitý počet bitů (0-15)
 - pro každou skupinu scale factor
 - využití frekvenčního maskování
- Layer 2
 - vylepšení Layer 1
 - rámeček 1152 vzorků (3x12x32 polyphase)
 - pro každou trojici skupin 0-3x scale factor
 - využití frekvenčního a částečně časového maskování

2.4/29

MPEG-1

KVANTIZACE A KÓDOVÁNÍ

- Layer 3
 - výstup z polyphase filtrů prochází MDCT
 - do kvantizace 576 linek (18x32)
 - bloky z MDCT krátké nebo dlouhé (6/18 vzorků) délky se mohou střídát
 - Huffmanovo kódování výstupu
 - bit reservoir – variable bitrate

2.5/29

MPEG-1

ALOKACE BITŮ

- příklad

pásmo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	...
úroveň (dB)	0	8	12	10	6	2	10	60	35	20	...
- 8. pásmo 60 dB ⇒ maskuje 12 dB v 7. pásmu, 15 dB v 9. pásmu
- 7. pásmo 10 dB (<12 dB) – ignorovat
- 9. pásmo 35 dB (>15 dB) – kódovat
můžeme kódovat s 2bitovou kvantizační chybou (= 12 dB)

2.6/29

MPEG-1

JOINT STEREO

- intensity (Layer 1/2/3)
 - pro frekvence > 2 kHz se stereo informace získává z obálky, ne z mikrodynamiky
 - ⇒ u vyšších frekvencí se kanály sčítají, scale factors jsou různé pro L/R kanál
- MS (Layer 3)
 - middle/side
 - tj. kódování součtového a rozdílového signálu

2.7/29

MPEG-2

- vzorkovací frekvence MPEG-1 + 0,5 MPEG-1
32; 44,1; 48; 16; 22,05; 24; kHz
- kompatibilní rozšíření na více kanálů
 - v základních MPEG-1 datech downmix
 - surround v pomocných datech
- nekompatibilní kompresní schéma AAC
 - Advanced Audio Coding
 - podobné MPEG-1

2.8/29

DALŠÍ FORMÁTY

- AC-3 (A-52, Dolby Digital)
 - 5.1, další kanály matrix
 - 6.1 – Dolby Digital EX
 - typické datové toky 448, 384 kbit/s
 - podobné MPEG-1
- DTS (Digital Theater System)
 - 5.1, 6.1
 - až 2304 kbit/s, 24 bitů/vzorek
 - vzorkovací frekvence až 192 kHz
 - podobné MPEG-1, používá ADPCM
- RA (RealAudio)
- WMA (Windows Media Audio)